

VIII. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Koostöö rahvusvaheliste finants- ja muude institutsioonidega, samuti teiste riikide keskpankadega omab Eesti Panga põhitegevuse tulemuslikkuse seisukohalt iga aastaga järjest suuremat tähtsust. Tulenevalt Eesti Vabariigi eesmärgist ühineda Euroopa Liiduga ning vajadusest jätkuvalt tugevdada ja kaasajastada Eesti finantsüsteemi olid ka 2000. aastal Eesti Pangal kõige tihedamad tööalased sidemed ELi institutsioonidega ning Rahvusvahelise Valuutafondiga.

EESTI PANGA TEGEVUS EUROOPA LIIDUGA INTEGREERUMISEL

Eesti Panga tegevus Eesti üldises eurointegratsiooni raamistikus jaguneb kolmeks omavahel tihedalt põimunud allülesandeks. Esiteks, Eesti koostab igal aastal kaks Euroopa Liiduga ühinemist kajastavat üldpoliitilist dokumenti: ELiga ühinemise tegevuskava ja aruande eelmiste aastate tegevuskava täitmise kohta. Teiseks, Eesti ja ELi vahel toimub praegu jõus oleva assotsiatsioonilepingu (nn Euroopa lepingu) sätete kohaselt regulaarne dialoog. Ja kolmandaks, Eesti ja ELi vahel on lõpule jõudmas ühinemisläbirääkimised. Eesti Panga eurointegratsioonilase tegevuse tugisammas on ka koostöö Euroopa Keskpangaga.

EUROINTEGRATSIOONI ÜLDPOLIITILISED DOKUMENDID

Eesti Pank on koos teiste riigiasutustega igal aastal koostanud riigi **ELiga ühinemise tegevuskava**¹, kus Eesti Pangal on oluline roll majanduspoliitikat, pangandust, kapitali vaba liikumist ning Majandus- ja Rahaliitu puudutavate peatükkide ettevalmistamisel. Analoogilise kava, kus näidatakse ära kavandatavad sammud Eesti seadusandluse ühildamiseks ELi *acquis*'ga, on koostanud Vabariigi Valitsus. Nagu teisedki riigiasutused oma valdkonnas, asetab keskpank 2000. aastal suurema rõhu enda administratiivse suutlikkuse tagamise plaanidele, mis näitavad panga võimet rakendada ELi seadusandlust ning osaleda majanduspoliitilises dialoogis.

Eesti esitab igal aastal Euroopa Komisjonile **aruande oma edusammudest eurointegratsiooni alal**. Nimetatud dokumendis on olulisel kohal varasemates tegevuskavades võetud kohustuste täitmine. 2000. aastal andis Eesti Pank eduaruandes ülevaate majanduse viimastest arengutendentsidest ja eeltoodud valdkondades astunud olulisematest raha- ja finantspoliitilistest sammudest. Eesti aruanne on üheks sisendiks Euroopa Komisjoni aruandele, mis analüüsib kandidaatriikide, sh Eesti valmisolekut ELiga ühinemiseks.

¹ National Programme for the Adoption of the Acquis; NPAA.

Esimese sammuna majanduspoliitika kooskõlastamisel allkirjastasid Eesti ja Euroopa Liit 2000. a märtsis **majanduse keskpika arengukava ühishinnangu**². Nimetatud dokument valmis Eesti riigiasutuste, sh Eesti Panga, ja Euroopa Komisjoni koostöös ning kirjeldab riigi majanduspoliitilisi samme keskmises ajalõikes.

EUROOPA LEPING

ELiga ühinemise raames on eurointegratsioonialases tegevuses muu hulgas tähtsal kohal ka Eesti ja ELi vahelise **assotsiatsioonilepingu sätetest tulenev dialoog** majanduse, rahanduse ning finantsteenuste turu jooksvates küsimustes. Selline dialoog on toimunud kohtumistel Assotsiatsioonikomitees ja selle alamkomitees. Assotsiatsioonikomiteesse kuulub ka Eesti Panga esindaja, panga töötajad osalevad aga Eesti delegatsiooni koosseisus siseturu ning rahandus- ja finantsküsimuste alamkomiteede kohtumistel, mis 2000. aastal toimusid vastavalt juunis ja novembris.

ÜHINEMISLÄBIRÄÄKIMISTE KULG 2000. AASTAL

2000. aasta lõpuks oli Euroopa Liit Eestiga läbiräägitavast *acquis*' 31 peatükist ajutiselt sulgenud 16.

Eesti Pank osaleb **läbirääkimistel ELiga** Majandus- ja Rahaliidu, kapitali vaba liikumise ning teenuste vaba liikumise peatüki üle. Samuti on keskpank olnud kaasatud statistika peatüki töögrupi tegevusse. Viimased kolm peatükki on läbirääkimisteks juba ajutiselt suletud ning teenuste vaba liikumise peatükk on plaanis sulgeda 2001. aasta esimesel poolel.

Majandus- ja Rahaliitu puudutavates küsimustes on Eesti seadusandlus põhimõtteliselt kooskõlas ELi *acquis*'ga. Läbirääkimised selle peatüki üle suleti ajutiselt juba 1999. a detsembris. Ühtaegu tuleb Eesti Panga seaduses teha muudatused, mis tagavad Eesti seadusandluse täieliku vastavuse *acquis*'le, sest see on eeldus ühinemiseks ELiga ning osalemiseks Majandus- ja Rahaliidus piiratud õigustega riigina. Nimetatud seaduse muudatusettepanekute väljatöötamiseks loodi 2000. a märtsis Eesti Panga töötajast koosnev töögrupp. Ettepanekud peavad jõustuma hiljemalt 2003. a jaanuaris, st ELiga ühinemise ajaks.

Kapitali vaba liikumine on Eesti majandus- ja rahapoliitika olulisemaid tugisambaid. See on finantsüsteemi tõhusa toimimise oluline eeldus. Enamik kapitali liikumise piiranguid kaotati juba 1992. a rahareformiga. 1994. aastal andis Eesti nõusoleku järgida Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) põhikirja artikli VIII põhimõtteid, millega kaotati kõik piirangud Eesti ja ELi residentide vahel konverteeritavas valuutas tehtavatele jooksevkonto tehingutele. Seega võib Eestit pidada pangandusega seotud tehingute ja maksete osas juba integreerunuks ELi siseturuga. Olulise sammuna kapitali vaba liikumise tagamiseks käivitab Eesti Pank 2001. a lõpuks reaalselt toimiva pankadevahelise suurmaksete süsteemi, mis tõstab oluliselt pankadevaheliste maksete efektiivsust ja tagab keskpanga valmisoleku ELiga ühinemise järel arveldada eurodes üle-Euroopalise brutoarveldussüsteemi (TARGET)³ kaudu.

Eestis on loodud alus **teenuste vabale liikumisele panganduses**. Sektori tasandil on pangandusturg väliskonkurenttsile avatud ning loodud on soodne keskkond välisinvesteeringute – nii otse- kui ka portfelliinvesteeringute – jõudmiseks pangandusse. Eesti pangandust reguleeriv seadusandlus on valdavalt kooskõlas *acquis*'ga. Hoiuste tagamise direktiivis nõutava miinimummäära – 20 000 euro

² Joint Assessment of the Medium-Term Economic Priorities.

³ Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer.

rakendamisel taotleb Eesti ajapikendust, et jõuda sellele tasemele järk-järgult 2008. aastaks. Alates 2000. a algusest on Eestis tagatud hoiuste miinimummäär 40 000 krooni (2556,5 eurot).

KOOSTÖÖ EUROOPA KESKPANGAGA

Eesti Pank osales aktiivselt Euroopa keskpanga ja kandidaatriikide vahelises majanduspoliitiliste seminaride programmis. 2000. a. detsembris Viinis toimunud eurosüsteemi ja kandidaatriikide keskpankade tippkohtumisel esines Eesti Panga president sõnavõtuga teemal "Hinnakonvergens kandidaatriikides – eesseisvad põhiprobleemid". Viini tipptaseme seminari ettevalmistaval kohtumisel esitasid Eesti Panga töötajad ettekande Eesti majanduse olukorrast ning majandus- ja hinnataseme ühtlustumise perspektiividest liitumiseelisel perioodil, samuti andsid ülevaate majandusuuringute ja -analüüsi korraldusest keskpangas.

Muudes koostöövaldkondades väärib märkimist Eesti Panga osavõtt Euroopa Keskpanga, Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) ja kandidaatriikide keskpankade ühistööna valminud kandidaatriikide rahapoliitilise seadusandluse võrdleva analüüsi⁴ koostamisest, mis esitati Euroopa Komisjonile, kandidaatriikide keskpankade ning EKPSi kuuluvate keskpankade presidentidele detsembris. Eesti Panga spetsialistid osalesid ka Euroopa Keskpanga maksebilansi ning monetaar- ja pangandusstatistika alastel seminaridel.

MUUD KOOSTÖÖPROJEKTID EUROOPA LIIDUGA

Euroopa Liidu Phare abiprogrammi raames finantseeriti 2000. aastal kolme Eesti Panga poolt algatatud eurointegratsioonialast uurimisprojekti, millega analüüsiti Eesti Panga poolt kehtestatud panganduse usaldatavusnormatiivide ja Eesti Panga seaduse kooskõla ELi seadusandlusega ning uuriti EMU 3. etapi mõju Eesti majanduse arengule aastail 1999–2000. Projektid valmisid sügisel.

Koostöös Euroopa Liidu tehnilise abi bürooga TAIEX korraldas Eesti Pank Tallinnas e-raha teemalise seminari. Seminar oli suunatud eelkõige Eesti, aga ka kõigi teiste ELi kandidaatriikide rahanduses tegutsevatele avaliku ja erasektori asutustele e-raha alaste teadmiste täiendamiseks.

EESTI JA RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDI MAJANDUSPOLIITILINE KOOSTÖÖ

Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) Kuberneride Nõukogus esindavad Eestit Eesti Panga president ja Rahandusministeeriumi kantsler.

Eesti riiklike institutsioonide vahelise tööjaotuse kohaselt suhtleb Rahvusvahelise Valuutafondiga eelkõige Eesti Pank ning Maailmapangaga Rahandusministeerium. Kuna aga majanduspoliitilised konsultatsioonid ning otsused hõlmavad enamasti kõiki majandusvaldkondi, siis koordineerivad ametkonnad koostööd ja informeerivad teineteist maailmaorganisatsioonides toimuvast. Koostööprotsessis osalevad ka peaministri kantselei, Majandusministeerium ja muud riigiasutused. Sageli on protsessi kaasatud ka erasektor.

2000. aasta oli majanduspoliitilise koostöö alal RVFiga erakordselt intensiivne. Lisaks traditsioonilisele koostööle Valuutafondi põhikirja artikli IV konsultatsioonide ning valmisolekulaenu kokkuleppe ja sellega

⁴ Status of Legal Preparation of Accession Countries in the Areas of Community Law Which are of Concern to the Eurosystem.

kaasneva majandusprogrammi raames osales Eesti ka RVFi ja Maailmapanga finantssektori hindamise programmis. Fond nõustas tehnilise abi raames Eesti Panka majandusuuringute korralduse valdkonnas ning RVFi Instituudi eestvedamisel korraldati Tallinnas makroökoonoomika ja finantsjuhtimise koolitus edasijõudnutele⁵. Jätkus ka statistikaalane koostöö⁶.

VALMISOLEKULAENU KOKKULEPE JA MAJANDUSPOLIITILINE PROGRAMM

11. veebruaril 2000 allkirjastasid Eesti Vabariigi peaminister ja Eesti Panga president uue majanduspoliitilise programmi. RVFi juhatus kiitis Eesti uue majanduspoliitilise programmi ja valmisolekulaenu kokkuleppe heaks 1. märtsil 2000. Programmis on sõnastatud Eesti majanduspoliitilised eelistused 2000. ja 2001. aastaks. Poolteiseks aastaks kavandatud programmi pearõhk on jätkusuutlikul eelarvepoliitikal ning avaliku sektori edasisel reformil. Keskpanga puudutav osa sisaldab vajadust teha mitu väga põhimõttelist strateegilist otsust, eelkõige eurointegratsiooni rahapoliitiliste aspektide ning finantssektori ühendatud järelevalve küsimuses. Fikseeritud kurss ja valuutakomitee süsteem jäävad Eesti rahapoliitika aluseks. Samas tingib finantsturgude areng vajaduse täiendada rahapoliitilist raamistikku. Ühelt poolt on see seotud ettevalmistustega Majandus- ja Rahaliitu astumiseks, teisalt aga on eesmärk muuta valuutakomitee toimimine efektiivsemaks.

See majanduspoliitika lühiajaline ehk taktikaline programm on omakorda osa eurointegratsiooni keskmise tähtajaga eesmärkidest ning majanduse ja rahanduse laiemast plaanisest, millega viimasel ajal täitevvõimu tasandil tegeldakse ning mille väljundiks on Eesti majanduse keskpikk arengukava. Valmisolekulaenu leping võimaldab vajaduse korral RVFilt kiiresti laenata ca 640 miljonit krooni.

EESTI FINANTSSEKTORI HINDAMINE NING VASTAVUS NORMIDELE JA HEALE TAVALE

Eesti osales 2000. aastal RVFi ja Maailmapanga poolt korraldatud finantssektori hindamise programmi (FSAP) pilootprojekti⁷. Programmi raames analüüsiti ka finantssektori poliitika ja järelevalve tunnustatud normide rakendamist (pangajärelevalve, kindlustusjärelevalve, väärtpaperituru regulatsioon ja järelevalve, makse- ja arvelduspõhimõtted). FSAPi käigus hinnati ka Eesti raha- ja finantspoliitika läbipaistvust ning avatust. Hea tava paneb erilist rõhku poliitilise otsustusmehhanismi avatusele ning otsuste elluviimise selgusele ja arusaadavusele. Eesti vastavus normidele hinnati heaks. Täielik aruanne ülalmainitud normide rakendamisel Eestis, samuti FSAPi aruande kokkuvõte on avaldatud RVFi veebilehel⁸.

2001. aastal on Eesti ja RVFi koostööna kavas hinnata Eesti fiskaalpoliitika läbipaistvust ning andmeesitusstandardit. Eesti ühines RVFi peamiste majandusnäitajate andmeesitusstandardiga⁹ juba 1998. aastal, kuid fond analüüsib perioodiliselt standardi rakendamist.

KOOSTÖÖ PÕHJA- JA BALTIMAAD VALIJASKONNAS

RVFi regulaarses tegevuses osaleb Eesti Põhja- ja Baltimaade valijaskonnas, kuhu lisaks Eestile kuuluvad veel Island, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani. Seega esindab Eestit ja riigi majanduspoliitilisi seisukohti RVFi juhatuses nimetatud kaheksa riigi poolt määratud direktor.

⁵ Vt Koolitus, lk 85.

⁶ Vt Statistika täiustamine ja avalikustamine, lk 47–48.

⁷ Üksikasjalikumalt FSAPi kohta vt Finantsüsteemi tugevuse hindamine, lk 40–41 ja Finantssektori hindamise programm, lk 54.

⁸ <http://www.imf.org>

⁹ *Special Data Dissemination Standard*; SDDS.

Lisaks igapäevasele seisukohtade kooskõlastamisele RVFi juhatuses arutlusel olevates küsimustes toimub valijaskonna koostöö oma rahapoliitika- ja finantskomitee raames. Komiteesse kuulub igast valijaskonna riigist valitsuse ja keskpanga esindaja, reeglina RVFi küsimustega tegeleva ministeeriumi kantsler ja keskpanga asepresident. Lisaks põhikomiteele on valijaskonna riigid moodustanud ka asetäitjate komitee, kes valmistab ette põhikomitee kohtumisi. Komitee kompetentsi kuulub eelkõige valijaskonna ühisseisukohtade sõnastamine olulisemates küsimustes. Lisaks sellele on valijaskonna komitee ka üldisema raha- ja finantspoliitilise diskussiooni foorum. Komitee koosolekud toimuvad reeglina kolm-neli korda aastas.

KOOSTÖÖ MUUDE RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDEGA

Eesti Pank on **Rahvusvahelise Arvelduspanga**¹⁰ üks omanikke 1932. aastast. Eesti Pangale kuulub 200 BISi aktsiat. 2000. aastal osales Eesti Panga president **Vahur Kraft** BISi aastakoosolekul ja enamikul BISi direktorite igakuistel koosolekutel.

Eesti Pank osales ka mitmes koostööprojekti muude rahvusvaheliste finants- ja majanduskoostöö organisatsioonidega (Maailmapank, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, Rahvusvaheliste Finantsküsimuste Instituut¹¹).

KOOSTÖÖ TEISTE RIIKIDE KESKPANKADEGA

Traditsiooniline, järjekorras seitsmes **Balti riikide keskpankade seminar** toimus 2000. aastal Kuresaares. Töötati kolmes sektsioonis: rahapoliitika, majanduse modelleerimine ja prognoosimine ning pangasektori haavatavuse küsimused.

Ka kaheksanda **Eesti Panga ja Soome Panga** koostööseminari korraldasid 2000. aastal eestlased. Põhiteemaks oli Euroopa integratsioon, selle raha- ja finantspoliitilised aspektid. Tavapäraselt puudutati ka mõlema riigi majandus- ja finantspoliitilist arengut viimase aasta jooksul. Eesti Panga jaoks on meie põhjanaabrite kogemused Euroopa Liidu ning Majandus- ja Rahaliidu riikide keskpankade praktilise igapäevatöö korraldamise ning rahapoliitilise koordineerimismehhanismi toimimise osas väga väärtuslikud. Ka Eesti Pank arvestab oma struktuuri ümber korraldades ja personalipoliitikat kavandades üha enam rahaliidu riikide keskpankadele iseloomulike funktsioonidega.

2000. aasta mais korraldas Eesti Pank kõrgetasemelise **seminari "Valutakomiteed – kogemused ja edasised perspektiivid"**. Arutlusel olid nii laiemad rahapoliitilised ja finantsstabiilsuse küsimused kui ka rahapoliitika operatsioonilise raamistiku järkjärguline täiendamine valutakomitee raames. Peale Kesk- ja Ida-Euroopas valutakomiteed kasutavate riikide olid esindatud ka Hongkong ning Argentina, kes samuti järgivad rahapoliitika teostamisel valutakomitee põhimõtet. Oma nägemuse esitasid ka RVFi ning EKP esindajad. Külalistena viibisid seminaril ELi riikide keskpankade esindajad.

2000. aastal tihenes oluliselt ka Eesti Panga pangajärelevalve alane koostöö¹².

¹⁰ Bank for International Settlements; BIS.

¹¹ Institute of International Finance; IIF – erasektori finantsettevõtete ühendav rahvusvaheline organisatsioon, mis loodi 1983. aastal ülemaailmse võlakriisi ajal. Instituut tegeleb majandus- ja finantskeskkonna arengu jälgimisega arenevatel turgudel ning varustab oma liikmeid vastavasisulise infoaga. IIF on ka erasektori foorumiks rahvusvahelistes raha- ja panganduspoliitilistes ning arenevate turgude küsimustes.

¹² Vt Koostöö teiste riikide järelevalveasutuste ja audiitoritega, lk 52–53.

EESTI PANK JA RIIGIREITING

Suhted reitinguagentuuridega on olulised kõigi riikide jaoks, sest riikide ja suurettevõtete maksevõimele antud hinnangust ehk reitingust sõltuvad otseselt laenuraha intress ja laenude teenindamise kulud. Eriti oluline on **riigireiting**, mis määrab riigi kõigi pankade ja ettevõtete reitingu ülempiiri. Eesti on tellinud riigireitingut alates 1997. aastast. Praegu annavad selle kõik suuremad rahvusvahelised agentuurid (Standard & Poor's, Fitch IBCA ning Moody's Investors Service). Eesti Pank korraldab riigi jooksvaid suhteid agentuuridega, sealhulgas kohtumiste sisulist ettevalmistamist ja jooksvat infovahetust.

2000. aastal tõstis Fitch IBCA Eesti riigireitingut ühe astme võrra, Standard & Poor's andis reitingule positiivse väljavaate ning Moody's Investors Service jättis reitingu samale tasemele. Eesti riigireitingud (Standard & Poor's – **BBB+**, Moody's Investors Service – **Baa1** ja Fitch IBCA – **BBB+**) on Kesk- ja Ida-Euroopa riikide seas ühed kõrgemad ning näitavad erainvestorite jätkuvat usaldust Eesti majanduspoliitika vastu. Reitingu hoidmine samal tasemel ja nende tõstmine eeldab senise majanduspoliitika jätkumist, struktuursete reformide lõpuleviimist, ELiga ühinemise protsessi kiirendamist ning laiemalt Eesti majanduse efektiivsuse ja konkurentsivõime tugevnemist.